

Bennünket, a kik e lapok hasábjain immár évek óta igyekeztünk az erdőfeltárás köz- és magángazdasági előnyeit megvilágítani és a közvélemény érdeklődését e fontos kérdésre terelni, ilyen törekvésünkben és mindennek okából a most kifejezettekbe vetett biztos reményünk, a kormány intéző köreinek az erdőfeltárás érdekei iránt a beruházási törvényjavaslatban ezuttal immár megnyilatkozott jóindulata és az a lelkesedés vezéreljen továbbra is, a melylyel e kérdés és vele a magyar erdőgazdálkodás érdekeinek eddig is szolgálatában állottunk.

Schweiz új erdőtörvénye.

(B. K.) Schweizban f. é. április hó 1-én új erdőtörvény lépett életbe, a mely a szövetségnek az erdőrendészet felett gyakorolt felügyeletéről szól.

1874-ig az erdőfelügyelet teljesen a kantonokra volt bízva. Csak 1874. vette át a szövetség az erdőfelügyeletet a *magashegységben*, minek megfelelően az 1876. évi erdőtörvény is külömbiséget tesz az ország azon része között, a melyben az erdőfelügyeletet a szövetség és azon része között, a melyben a kantonok gyakorolták az erdőfelügyeletet. Ez természetesen számos következetlenséghez vezetett, míg végül az 1898. évi néphatározat a szövetségi kormány gyakorolja. Ezen a néphatározaton alapszik az új erdőtörvény, melynek főbb intézkedéseit a következőkben ismertetjük.

1. Általános határozmányok.

Az állami (szövetségi) erdőfelügyeletnek valamennyi erdő kivétel nélkül alá van vetve. Erdő alatt — a legelőerdőket (Weidwaldungen, Wytweiden) belefoglalva — értendők:

a) a *nyilvános erdők*, vagyis az állam, a községek és testületek erdei, valamint mindazon erdők, melyek valamely nyilvános hatóság kezelése alatt állanak;

b) a *magánerdők*, ideértve a közös kezelés céljából egyesített erdőket is.

Az erdők ezenkívül megkülönböztetnek mint *véderdők* és *nem véderdők*.

A véderdők közé azon erdőterületek soroztatnak, a melyek vadvizek vizkörnyékén fekszenek, valamint azok, a melyek fekvésüknél fogva védelmet nyújtanak káros klimatikus hatások, hógörgetegek, kő- és jégomlások, földesuszamlások, vízmosások és rendkívüli vízállások ellen.

Az elkülönítést úgy nyilvános és magánerdők, valamint véderdők és nem véderdők szerint, a szövetségtanács jóváhagyásának fentartása mellett, a kantonok végzik.

Állapodjunk itt meg egy kissé. Ha a véderdők meghatározását behatóbb vizsgálat tárgyává tesszük, arra a meggyőződésre jutunk, hogy a definíció igen tág értelmezést enged meg. Értéke is inkább akadémikus és bizonyos, hogy az egyes kantonok, daczára a szövetségi kormány főfelügyeletének, egyenlő viszonyok mellett is igen különféleképen fogják a véderdő fogalmát értelmezni.

A véderdő a schweizi erdőtörvény értelmezése szerint magában foglalja mindazt, amit a magyar erdőtörvény véderdőnek nevez, de magában foglalja a nálunk feltétlen erdőtalajon állónak nevezett kategóriát is a legtöbb esetben, sőt ezen is tulterjeszkedik, mert a klimai káros befolyás és a *tulmagas* vagy *tulalacsony*, egyaránt „rendkívüli” vízállás elleni védekezés tág, még a konkrét esetben is nehezen körülhatárolható követelményei alapján akárhány esetben oly erdők is a véderdők közé sorozhatók, a melyek a mi fogalmaink szerint nem feltétlen erdőtalajon állanak.

Nem akarjuk azt állítani, hogy nem birna jogosult-

sággal, hogy bizonyos klimai hatások kiegyenlítése, szabályozása céljából, de egyéb okokból és az erdő még a nem feltétlen erdőtalaj egy részén is fentartassék, az erdő ily tekintetben való osztályozásának szempontjából azonban mégis általánosságban a magyar erdőtörvény megkülönböztetését úgy elméleti, mint gyakorlati szempontból helyesebbnek kell tartanunk. A mi erdőtörvényünk voltaképen kétféle erdőt különböztet meg, feltétlen és nem feltétlen erdőtalajon állót. Az első kategóriának egy részét azután a konkrét, többnyire nyilvánvaló, mintegy kézzelfogható *helyi* körülmények véderdővé minősítik. Oly véderdő, melyet egyedül helyzete minősít azzá, talaja ellenben nem feltétlen erdőtalajnak is beillenek, bizonyára kivételes eset.

Szóval a schweizi erdőtörvény minősítése szerény nézetünk szerint még az ottani, a mieinkkel egészen véve össze nem vethető, igen eltérő viszonyok között is oly kiterületeket tartalmaz, melyek a gyakorlati kijelölést előreláthatólag némileg bizonytalanná fogják tenni.

A törvény végrehajtási utasításában azt találjuk, hogy „véderdőként rendszerint nagyobb erdőterületek hasítandók ki, lehetőleg természetes határolással.” Közelebbi utmutatást ez sem ad.

2. Szervezkedés.

Az erdőtörvény végrehajtását, a kantonális erdőtörvények és rendeletek teljesítését a szövetségtanács a főerdőfelügyelőség útján ellenőrzi.

A kantonok megfelelő kerületekre osztják területüket s a szükséges erdőtiszti és altiszti személyzet alkalmazásáról gondoskodnak.

Az erdőfelügyeleti szolgálatot teljesítő erdőtisztek fizetéséhez a szövetség 25—35⁰/o kal járul hozzá, a községi, testületi és köz-

birtokossági erdőtisztek fizetéséhez 5—25%-kal, az altisztekéhez, a mennyiben fizetésük legalább 500 frank, 5—20%-kal.

3. Nyilvános erdők.

A nyilvános erdők körülhatárolandók, felmérendők és berendezendők. A I.—III.-rendű háromszögelés a szövetség, a IV. rendű a kanton költségére eszközöltetik, de pontonként 25 fr.-kal a szövetség ennek költségeihez is hozzájárul; a részletes felmérést a szövetség díjmentesen felülvizsgálja.

Az évi hozam a kanton engedélye nélkül nem léphető át, tullépések meghatározott időn belül megtakarítandók.

A nyilvános legelőerdőkben a meglévő erdőállomány fenntartandó.

Oly jogok és szolgálomak, melyek a rendszeres erdőgazdasággal nem egyeztethetők össze, megváltandók. A megváltás elvől pénzzel történjék, csak kivételesen erdőterülettel.

Az erdőgazdaságra káros mellékhaszonvételek, különösen a legeltetés és alomszedés a nyilvános véderdőkben betiltandó vagy legalább korlátozandó.

A szövetség a véderdőkben a fa kifizetatalára szolgáló utak vagy egyéb állandó szállítási berendezések építését a költségekhez való hozzájárulással istápolhatja (20%). Ha az ily szállító-eszköz nem bír közvetlen csatlakozással a nyilvános közlekedési utakhoz, akkor az erdőbirtokosnak szükség esetén jogában áll megfelelő kártérítés ellenében a szükségelt területek kisajátítását kívánni. Ezen csatlakozási utakat is segíyezheti az állam. Azon földbirtokosok, melyek az utakat szintén használják, a fentartási költségekhez aránylagosan hozzájárulnak. Vitás esetekben a kantonok döntenek.

Mint mindenütt, úgy a Schweiz-ban is különös gondot fordít az erdészeti törvénykezés az u. n. kötött erdőbirtok fentartására, ennél lévén legtöbb joga a közvetlen beavatkozásra. Amint azonban látjuk, a birtokosokra rótt terhek egy része indokát a közérdekben lelvén, az állam igen jelentékeny ellenszolgáltatással igyekszik a birtokosok terhein könnyíteni. A felmérési, személyzeti és utépítési

kiadásokhoz való állami hozzájárulást ilyen ellenszolgáltatásnak tekinthetjük. *A szállító-eszközök létesítésének állami segélyezésében azonban ezenfelül törvénybe iktatott elismerését látjuk annak a részünkről sokat hangoztatott elvnek, hogy az állandó jellegű szállító-berendezések úgy a jó értékesítésnek, mint a gazdaságos üzemnek leglényegesebb feltételei közé tartoznak.*

A csatlakozási vonalak területére nézve nyújtott kisajátítási jog szintén oly helyes intézkedése a schweizi erdő-törvénynek, a mely nálunk még csak megoldandó kérdés.

A szorgalmaknak pénzben való megváltása szintén fontos elvi határozata a törvénynek, mely sok erdőterületet óv meg a felaprózástól és elkopárosodástól.

A véderdőkben a tarvágás nincsen feltétlenül tiltva. Ezt még akkor is helyesnek tartjuk, ha a mi szűkebb értelmezésű véderdőinkre gondolunk, a melyekben vannak kivételes esetek, a midőn a sarjerdőalak, vagy a keskeny pásztákban, több évi időközzel egymás mellé sorakoztatott tarvágás határozottan jobb és gazdaságosabb, mint a szálaló erdő. Előbbi pl. csuszamlásra hajló talajon, a mely a szálalás terhe alatt megindul, utóbbi egyes futóhomokon álló vagy oly hegységi véderdőkben, a melyekben a gondatlan szálalás több kár tehet, mint a kellő beosztással vezetett tarvágás. De félre ne értessem! A szabály a hosszabb időre kiterjesztett fokozatos kihasználás s ennek különösen csoportos alakja és a szálalás különféle alakjai maradnak.

A végrehajtási utasítás ide vonatkozó részéből a következő pontokat tartjuk kiemelendőnek. A községi és közbirtokossági erdőkben a fajogosultságoknak tövön (nyilakban) való kiszolgáltatása tilos. A vágásjelölést az illetékes erdőhivatal végzi, a favágást és választékolást a jogosultak közösen szakmányban végzetik az erdőhivatal vezetése és ellenőrzése mellett. A termelt fa köbözendő.

A nyilvános legelő-erdők gazdaságára nézve a szükséges intézkedések az üzemtervbe felveendők. A magántulajdont képező legelő-erdők a beerdősült részek térfogatának megjelölése mellett szintén nyilvántartatnak.

A legelő-erdők beerdősült részeinek térfogata úgy a nyilvános, mint a magántulajdont képező ily területeken csakis a kantonok, illetőleg, ha véderdőről van szó, a szövetség engedélye mellett csökkenthető. Ellenben az erdős foltok térbeli eloszlása változhat.

Itt nyilván a legelő-erdőnek főleg az a változata forog szóban, melyet *Berendi Béla* szaktársunk a *ligetes legelők* neve alatt ismertetett.

Maga a törvény folytatólag a következő főbb rendelkezéseket tartalmazza:

IV. Magánerdők.

Magánerdők egyesítése közös kezelés és hasznosítás céljából előmozdítandó. A szükséges intézkedésekről a kantonok gondoskodnak. *Az egyesítés költségeit a szövetség viseli, a kantonok pedig az egyesített erdőket saját személyzetükkel díjmentesen kezelik.* Az egyesített erdők csakis a kanton kormányának engedélyével oszthatók ismét meg.

A magánvéderdőkre a nyilvános erdőkre vonatkozó következő rendelkezések szintén érvénynyel bírnak és pedig: a körülhatárolásra, a tarvágás kerülésére, a legelő-erdők faállományának fentartására, a szolgalmak megváltására, ujak elvállalásának tilalmára, a káros mellékhasználatok eltiltására és a szállító eszközök segélyezésére vonatkozó intézkedések.

Ha a magánvéderdők különösen veszélyeztetett helyeken nagyobb összefüggő területet foglalnak el, különösen vadpatakok forrásvidékén, a kanton vagy a szövetség azoknak közös kezelés céljából való egyesítését követelheti. Ez esetben a fenn már fel említett kedvezmények érvénybe lépnek.

A véderőt nem képező magánerdőkre csupán a következő intézkedések bírnak érvénynyel: a legelő-erdők faállományának fentartása, az irtás tilalma, a vágások felujtásának kötelezettsége és természetesen a megfelelő büntető határozatok.

A magánerdőkre vonatkozó ezen intézkedésekből különösen a kisebb magánerdők együttes kezelésének előmozdítása domborodik ki s ebben a tekintetben a schweizi erdőtörvény egy lépéssel tovább megy, mint más országok ily irányu törvényei, a mennyiben bizonyos esetekben feljogosítja a szövetséget vagy a kanton, hogy az együttes hasznosítást elrendelje. Kérdés, mily mértékben fog ez a jog igénybe vétetni, mert a kényszeregyesítéstől eltekintve aligha lesz az egyesítésre való törekvésnek nagy gyakorlati eredménye. Némelyek a törvény hibájának tartják, hogy semminemű oly intézkedést nem tartalmaz, a mely az erdőbirtok további elaprózásának gátat vetne.

V. Az erdő fentartása és szaporítása.

Schweiz erdőterületének apasztása tilos. Nem véderdőkben való irtás a kanton, véderdőkben való irtás a szövetségtanács engedélyétől függ. Mindkét esetben az engedélyező hatóság határozza meg, hogy az erdőterület apasztásáért mennyiben nyújtandó kárpótlás más terület beerdősítése által.

A kantonok gondoskodnak, hogy minden vágásterület, valamint a tűz, szélvihar, lavínák stb. által keletkezett tisztások legkésőbb 3 év leforgása által teljesen felujtassanak.

Nyilvános erdőknek akár teljes (tulajdonjogi) felosztása, akár csak az elkülönített haszonélvezet céljából való széttagolása csak a kanton kormányának engedélyével történhetik és pedig ismét csak nyilvános (holt) kézre. (Ez kizárja az u. n. egyénenkénti felosztást, ellenben pl. két község vagy egy község és valamely közbirtokosság eddig közös erdejét a kanton engedélyével szétoszthatja.)

Községi és testületi erdők a kanton hozzájárulása nélkül nem adhatók el.

Törekedni kell, hogy oly területeken, a melyeknek beerdősítése által véderdők nyerneének, erdő telepíttessék.

A szövetség vagy a kantonok véderdők létesítését, lavínák és kőomlások beépítését (megkötését) elrendelhetik, ha ez által meglévő, vagy ujonan létesítendő erdők védelemben részesülnek.

A szövetség és a kantonok pénzsegélylyel istápolják:

a) a véderdők létesítését és a kapcsolatosan netalán szükséges vízmentesítést és megkötési munkálatokat;

b) a bekerítést és oly fiatalosok pótlását, melyek az erdők közé való felvételük után 3 éven belül az erdőbirtokos hibáján kívül szükségessé váltak;

c) építmények helyreállítását, ha a kár tetemes és daczára a mű folytonos gondozásának következett be.

Ha az a terület, melynek beerdősítése vagy megkötése követeltetik, magántulajdon, úgy a birtokos követelheti, hogy az a kanton, a község vagy valamely testület részére kisajátíttassék, a szorgalomjogosultak pedig esetleg kártalaníttassanak.

A szövetség felhatalmaztatik, hogy magpergetőt létesítsen vagy ilyet segélyezzen.

VI. A szövetség részéről nyújtható segélyezések közelebbi megjelölése.

A személyi járandóságokhoz, a IV. rendű háromszögeléshez és a szállító-eszközök létesítéséhez való hozzájárulás nagyságát már fennebb jeleztük.

A szövetség az erdészeti személyzet baleset elleni biztosításának költségeit $\frac{1}{3}$ rész erejéig viseli és az altiszti szaktanfolyamok költségéhez a tanító személyzet fizetésének és a taneszközök beszerzésének elvállalásával járul.

Új véderdők létesítését és az ezzel kapcsolatos vízlevezetéseket és szabályozásokat (kötések stb.), a lavinakötést és kőgörgétegek beépítését a költségek 50—80%-ig, másnemű erdészeti biztosító építkezéseket (Verbaue) és a bekerítést 50% erejéig segélyezi a szövetség és ezenfelül a birtokost az illető terület 3—5 évi tiszta jövedelméért is kárpótolja a legutóbbi 10 év átlaga alapján.

A kisajátítás költségeit fele részben a szövetség viseli.

Véderdőkben rendkívüli események (tűz, rovarrágás, szél-döntés, lavinajárás stb.) következtében szükségessé váló erdősítéseket, vagy előzetes vízmentesítést és talajkötést igénylő, vagy máskülönben rendkívüli nehézségekkel járó erdősítéseket a költségek 30—50%-ig támogatja a szövetség.

A szövetség segélyének átvételével az illető kanton kötelezett.

séget vállal, hogy a segélyezett erdősités, építmény stb. jó karban fentartatik. A szövetség hozzájárulásának részletes feltételei rendeleti uton állapíttatnak meg.

A szövetség részéről nyújtott segély semmiesetre sem lehet ok arra, hogy a kantonok, községek és testületek részéről eddig az erdőgazdaságra fordított összegek apasztassanak.

A kisajátításra, a büntető határozmányokra és az átmeneti intézkedésekre vonatkozó részei a törvénynek közvetlen érdekekkel nem bírván, ismertetésüket mellőzzük.

Az erdő fentartására vonatkozó rendelkezések, amint az természetes, a jelen erdőállomány épségben tartásából indulnak ki s az irtásra engedélyezett területekért az erdőállomány más területek beerdősítése által kárpótlandó.

A továbbiakban főleg az államnak valóban igen messzemenő pénzügyi áldozatai tűnnek fel. A higgadtan mérlegelő schweiziak ezeket bizonyára nem vállalták volna el, ha czélszerűségüket be nem látnák. Teljes elismerése ez a törvény annak, hogy a hol a közérdek az egyestől ennek ereit meghaladó áldozatokat kíván, ott az államnak segítőleg kell közbelépnie. Schweizban az erdő közérdekű szerepe rendkívül nagy, az állam áldozatai is ehhez alkalmazkodnak, másutt az állam ily mérvű igénybevételeire nincsen szükség. Mégis, ha valahol az állam továbbmenő segítő beavatkozása szükségesnek mutatkozik, a schweizi erdőtörvény utmutatást nyújthat arra, hogy ez mily sokféle irányban történhetik.

A törvény szövegében feltűnik, hogy az igen sokat enged át a kantonoknak és kerüli a részletes intézkedéseket. Ezt megokolttá teszi, hogy a törvény a kantonoknak sokféle, eltérő viszonyai között egyaránt alkalmazandó s hogy a kantonok autonóm jogkörét lehetőleg érintetlenül kívánta hagyni. Igaz, hogy ilyképen az új

törvény jó végrehajtása és gyakorlati érvényesülése nagyrészt a kantonoktól függ, ez azonban remélhetőleg nem lesz akadálya, hogy azok a nagy és nemes czélok, melyek megalkotásánál a törvényhozók előtt lebegtek, megnevelőszójanak.

Egy erdei szekérut gyors kitüzésének módozata.

Irta: *Török Albert*, erdőháromszögelő főmérnök.

Földmívelésügyi kormányunk tervbe vette az erdélyi juhtenyésztésnek nemesítését és a tejtermék értékesebb feldolgozását, s ez okból a besztercei m. kir. erdőigazgatóság kerületében, a Persa nevű havason egy mintajuhászat felállítását rendelte el.

A felállítandó épületek anyagának felszálltatása legelsőbbben is egy szekérközlekedésre alkalmas utnak építését feltételezte, melynek kijelölésével czikkiró bizatott meg és pedig azon határozott kikötés mellett, hogy a nevezett havasra az utnyom Uj-Radna felől 14 nap alatt kijelöltessék, mivel az ut építése igen sürgősnek jeleztetett.

Az utépítésre alkalmas vonalakat vizsgálva, a Mária-patakba szakadó Nyágra patak balpartjára lejtő hegyoldalakat és ezen patak felső végénél fekvő erős lejtű homlokot találtam a legelfogadhatóbbnak.

A katonai 1:25,000 arányu térkép segélyével megbizonyosítottam, hogy a mintegy 800 méterre a tenger színe felett fekvő völgyből kiindulva, 1372 méter magasságra kell felhatolnom és mivel láttam, hogy kiindulási pontom a végponttól csakis 3 km. távban fekszik, e szerint a kijelölendő utvonalon 19⁰/₁₀₀ emelkedést kell elosztanom. A tényleg kijelölt utvonal 8 km. hosszú lett, s így annak átlagos emelkedése 7⁰/₁₀₀.

A terep bejárásánál láttam, hogy rendes lejtmmérező műszernek az alkalmazása — az idő rövidsége folytán és a rendkívüli akadályok miatt — nem lesz lehető; ez oknál fogva összeállítottam egy oly készüléket, melynek tulajdonságai a következők: igen könnyen, még esőben is jól kezelhető, bárhol gyorsan felállítható és azzal megközelítőlegesen értékben megállapíthatom a